

नागपूर विद्यापीठ

क्रमांक : एससीटी / एम / एस् / २२४  
दिनांक : २८ जून, २००२

प्रति,

१. विद्यापीठाचे सर्व शैक्षणिक विभाग प्रमुखा,
२. विद्यापीठाशी संलग्नित सर्व महाविद्यालयाचे प्राचार्य,
३. विद्यापीठ संचालित महाविद्यालय / संस्थेचे प्राचार्य / संचालक.

विषय : विद्यापीठ शैक्षणिक विभाग, संलग्नित व संचालित महाविद्यालयातील अभ्यासक्रमात विद्यार्थ्यांना आवयाच्या प्रवेशासंबंधीच्या निवड याद्या तयार करण्याची कार्यपध्दती.

महोदय,

विद्यापीठ अनुदान आयोग, नवी दिल्ली आणि उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग, महाराष्ट्र राज्य यांनी निर्गमित केलेल्या मार्गदर्शक तत्वाला अनुसरून विद्यापीठातील शैक्षणिक विभाग, संलग्नित व संचालित महाविद्यालयातील विविध अभ्यासक्रमात प्रवेश घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांच्या निवड याद्या व प्रतिका याद्या तयार करण्यासंबंधी खालील प्रमाणे कार्यपध्दती विहित करण्यात येत आहे.

- १) सर्वप्रथम प्रवेशासाठी अर्ज केलेल्या सर्व पात्रताधारक विद्यार्थ्यांची (मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांसह) गुणवत्तेनुसार / गुणांकानुसार यादी तयार करावी. एकूण प्रवेश क्षमतेच्या ५० टक्के विद्यार्थी संख्या ही खुल्या प्रवर्गातून प्रवेशासाठी पात्र ठरत असल्याने प्रवेश क्षमतेच्या ५० टक्के विद्यार्थ्यांचा सर्वप्रथम निवड यादीत समावेश करावा. मागासवर्गीय प्रवर्गातील विद्यार्थ्यांच्या वरील खुल्या प्रवर्गातील गुणवत्ता यादीत समावेश असल्यास त्यांना खुल्या प्रवर्गातून प्रवेश देण्यात यावा. त्यांचा समावेश मागासवर्गीय प्रवर्गासाठी तयार केलेल्या यादीत करण्यात येवू नये.
- २) वरील खुल्या प्रवर्गातील यादीत समाविष्ट असलेल्या मागासवर्गीय प्रवर्गातील विद्यार्थ्यांच्या नंतर खालोखाल गुणवत्ता / गुणांक प्राप्त केलेल्या मागासवर्गीय प्रवर्गातील विद्यार्थ्यांची खालील टक्केवारीनुसार प्रवर्गानिहाय निवड यादी तयार करावी व त्याप्रमाणे प्रवेश द्यावा.

अनुसूचित जाती -	१३ टक्के	२६
अनुसूचित जमाती -	७ टक्के	१३
विमुक्त जाती (अ) -	३ टक्के	६
भटक्या जमाती (ब) -	२.५ टक्के	५
भटक्या जमाती (क) -	३.५ टक्के	७
भटक्या जमाती (ड) -	२ टक्के	४
इतर मागासवर्ग -	१९ टक्के	३५

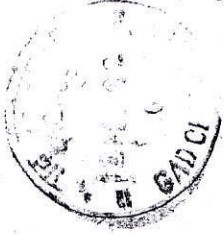
- ३) शासनाने व विद्यापीठाने वेळोवेळी निर्गमित केलेल्या परिपत्रक / निर्णयानुसार अपंग, सैन्य दलात सक्रिय सेवते असलेले (अॅक्टिव्ह सर्व्हीसेस) / कर्मचारी तसेच माजी सैनिक यांची पाल्ये व खोळाडू हया वर्गदारीत विद्यार्थ्यांना त्यांच्या विहित टक्केवारीनुसार त्यांच्या संबंधित खुल्या किंवा मागासवर्गीय प्रवर्गातील राखीव जागांमधून आडवे (Horizontal) आरक्षण देण्यात यावे.
- ४) गुणवत्ता यादीनुसार प्रवेश प्रक्रिया केल्यानंतर जर कोणत्याही मागासवर्गीय प्रवर्गासाठी आरक्षित असलेल्या जागापैकी काही जागा रिक्त राहिल्यास त्या जागापैकी एकूण प्रवेश क्षमतेच्या जास्तीत जास्त २ टक्केपर्यंत विशेष मागासवर्गीय (S.B.C.) उमेदवारांस गुणवत्तेनुसार प्रवेश देण्याची कार्यवाही घ्यावी.

5) वरीलप्रमाणे 2 टक्केपर्यंत विशेष मागासवर्गीय उमेदवारास प्रवेश देवूनही परिच्छेद 2 मध्ये दर्शविलेल्या मागासवर्गीय प्रवर्गात त्यांना विहित केलेल्या टक्केवारीनुसार पुरेसे उमेदवार उपलब्ध न झाल्यास या मागासवर्गीयांना इतर प्रवर्गातून गुणवत्तेनुसार खालील गटाअंतर्गत आंतरबदल (inter-changeability) तत्वानुसार भरण्यात याव्या.

- गट 1 (i) अनुसूचित जाती  
(ii) अनुसूचित जमाती
- गट 2 (i) विमुक्त जाती(अ)  
(ii) भटक्या जमाती (ब)
- गट 3 (i) भटक्या जमाती (क)  
(ii) शेतकरी जमाती (ड)  
(iii) इतर मागासवर्गीय

6) एकुण प्रवेश क्षमतेच्या 30 टक्के जागावर महिलांचा प्रवेश देणे आवश्यक असल्याने खुल्या व सर्व राष्ट्रीय प्रवर्गात 30 टक्के जागावर महिलांना प्रवेश मिळेल याबद्दल दक्षता घ्यावी.

7) मा. कुलगुरु महोदयांच्या आदेशानुसार शैक्षणिक सत्र 2002-2003 पासून वरील कार्यपध्दतीचा अदलब करून प्रवेश प्रक्रिया पूर्ण करण्यात यावी.



आपला,

(सुभाष बेलसर)

कुलसचिव

नागपूर विद्यापीठ

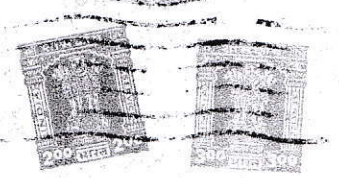
प्रतिलिपी माहितीस्तव :

- 1) सहायक कुलसचिव (सामान्य प्रशासन) | नागपूर विद्यापीठ
- 2) सहायक कुलसचिव (महाविद्यालयीन शाखा)
- 3) सहायक कुलसचिव (गडचिरोली उपकेंद्र), गडचिरोली

भारत शासन सेवाथ



विद्यालय,



Deputy  
Nagpur University  
Nagpur.



# महाराष्ट्र शासन राजपत्र

असाधारण  
प्राधिकृत प्रकाशन

मंगळवार, ऑगस्ट १, २००६/श्रावण १०, शके १९२८

स्वतंत्र संकलन म्हणून फाईल करण्यासाठी या भागाला वेगळे पृष्ठ क्रमांक दिले आहेत.

## भाग आठ

महाराष्ट्र विधानमंडळाचे अधिनियम व राज्यपालांनी प्रख्यापित केलेले अध्यादेश व केलेले विनियम आणि विधी व न्याय विभागाकडून आलेली विधेयके (इंग्रजी अनुवाद).

In pursuance of clause (3) of article 348 of the Constitution of India, the following translation in English of the Maharashtra Private Professional Educational Institutions [Reservation of seats for admission for Scheduled Castes, Scheduled Tribes, De-notified Tribes (*Vimukta Jatis*), Nomadic Tribes and Other Backward Classes] Act, 2006 (Mah. XXX of 2006), is hereby published under the authority of the Governor.

By order and in the name of the Governor of Maharashtra,

A. M. SHINDEKAR,  
Secretary to Government,  
Law and Judiciary Department.

### MAHARASHTRA ACT No. XXX OF 2006.

(First published, after having received the assent of the Governor in the "Maharashtra Government Gazette", on the 1st August 2006).

An Act to make special provisions for reservation of seats for admission for Scheduled Castes, Scheduled Tribes, De-notified Tribes (*Vimukta Jatis*), Nomadic Tribes and Other Backward Classes in Private Professional Educational Institutions; and for matters connected therewith or incidental thereto.

WHEREAS the Supreme Court, in the case of P. A. Inamdar and Others *versus* State of Maharashtra (reported in (2005) 6 SCC 537), has held that neither can the policy of reservation be enforced by the State nor can any quota or percentage of admission be carved out to be appropriated by the State in Private Professional Educational Institutions;

AND WHEREAS in order to protect the interests of any socially and educationally backward classes of citizens or the Scheduled Castes or the Scheduled Tribes, article 15 of the Constitution of India has

(५९५)

(m) "Sanctioned Intake" means the total number of seats sanctioned or approved by the Appropriate Authority for admitting candidates in a single academic year in each Professional Course of study or discipline in a Private Professional Educational Institution;

(n) "Scheduled Castes" and "Scheduled Tribes" shall have the meanings respectively assigned to them in clauses (24) and (25) of article 366 of the Constitution;

(o) "Unaided Private Professional Educational Institution" means a Private Professional Educational Institution, not being an Aided Private Professional Educational Institution;

(p) "University" means the Maharashtra University of Health Sciences constituted under the Maharashtra University of Health Sciences Act, 1998, or any other University constituted or deemed to have been constituted under the Maharashtra Universities Act, 1994, but does not include any institution declared to be Deemed University under section 3 of the University Grants Commission Act, 1956.

Mah. X  
of 1999.

Mah.  
XXXV  
of 1994.  
3 of  
1956.

**Applicability.** 3. This Act shall apply to all Private Professional Educational Institutions in the State, excluding the Minority Educational Institutions.

**Reservation in Aided Private Professional Educational Institutions.** 4. (1) In every Aided Private Professional Educational Institution, seats equal to fifty per cent. of the Sanctioned Intake of each Professional Course shall be reserved for candidates belonging to the Reserved Category.

(2) The seats reserved for candidates belonging to the Reserved Category under sub-section (1) shall be filled in by admitting candidates belonging to the Scheduled Castes, Scheduled Tribes, De-notified Tribes (*Vimukta Jatis*), Nomadic Tribes and Other Backward Classes, respectively, in the proportion specified in the Table below :—

TABLE

Description of Caste/Tribe/Category/ Class of Reserved Category	Percentage of reservation
(1) Scheduled Castes and Scheduled Castes converts to Buddhism	13 %
(2) Scheduled Tribes	7 %
(3) De-notified Tribes (A)	3 %
(4) Nomadic Tribes (B)	2.5 %
(5) Nomadic Tribes (C)	3.5 %
(6) Nomadic Tribes (D)	2 %
(7) Other Backward Classes	19 %
Total ..	50 %

Government service -  
Reservation in - for members  
of the Backward Class.

GOVERNMENT OF MAHARASHTRA,  
General Administration Department.  
Resolution No. BCC 1064-III-J.  
Sachivalaya, Bombay-32 BR, 9th April, 1965  
Chaitra 19, 1887.

**RESOLUTION:-** The Government of Maharashtra has issued orders reserving vacancies in Government services for members of the Backward Classes and sanctioning certain concessions in their favour in the matter of their recruitment to Government services. These orders were reviewed by Government in the light of the recommendations made by the Committee appointed under the Chairmanship of Shri B. D. Deshmukh to go into the question of reservation of seats and allied matters relating to the recruitment of Backward Classes to Government ~~of this~~ service and Government is pleased to direct in modification of the existing orders as follows:-

**I Composition of Backward Classes:-**

According to the existing orders Backward Class consists of the following sections viz. (i) Scheduled Castes, (ii) Scheduled Tribes and (iii) Other Backward Communities. Government has decided that the grouping should be revised and the Backward Class should consist of the following sections, viz:-

- (i) Scheduled Castes and Scheduled Castes converts to Buddhism;
- (ii) Scheduled Tribes including those living outside the specified areas;
- (iii) Denotified Tribes and Nomadic Tribes and
- (iv) Other Backward Communities.

**II Reservation of vacancies:-**

In modification of the existing orders making reservation in favour of members of the Backward Classes, Government is pleased to direct that the following percentage of vacancies occurring in each of the various services under it which are filled by direct recruitment should be reserved for members of each of the sections of the Backward Classes viz:-

- |   |     |
|---|-----|
| 1) Scheduled Castes and Scheduled Castes converts to Buddhism.          | 13% |
| 2) Scheduled Tribes including those living outside the specified areas. | 7%  |
| 3) Denotified Tribes and Nomadic Tribes.                                | 4%  |
| 4) Other Backward Communities.  | 10% |

These percentages represent the minimum number of vacancies to be filled by the appointment of members of the Backward Class and Government desires to make it clear that it is open to the appointing authorities to recruit members of the Backward Class in excess of these percentages if they are otherwise considered suitable for such appointment vis-a-vis other candidates on merit. Government is also pleased to direct that if any of the vacancies reserved for the members of a particular section of the Backward Class cannot be filled by the appointment of members of that section for want of suitable candidates, they should be filled by the appointment of members of other sections of Backward Class, if such candidates are available and if no such candidates are available, by others i.e. by the members of non-Backward Class. These vacancies i.e. the vacancies which are filled otherwise than by the appointment of candidates belonging to the particular section of the Backward Class should, however, be carried forward and added to the vacancies reserved for the particular section (i.e. the section for which they were initially reserved) on the next occasion when vacancies are filled. Government is, however, pleased to direct that such vacancies should not be carried forward in this manner for more than two years and that the total number of normal reserved vacancies and the carried forward vacancies together should not exceed 45% of the total number of vacancies on any occasion of recruitment. The surplus above 45% should be carried forward to the subsequent occasions of recruitment subject, however, to the condition that the vacancies are not carried forward for more than two years.

2. These orders take effect from the date of issue and are applicable throughout the State. Government is also pleased to direct that the various concessions which were available to the members of Backward Classes in the Western Maharashtra region regarding the reservation of vacancies, the relaxation of age limit etc. should also be extended throughout the State and should be admissible to members of Backward Classes throughout the State irrespective of the region of the State to which they belong. Pending unification of the list of other Backward communities for the entire State, the concessions should be admissible on the basis of the list of other Backward Communities at present in force in the respective regions, i.e., members of the communities included in those lists should be treated as belonging to the Backward Class for purpose of recruitment to vacancies reserved for them and also for other concessions admissible in the matter of recruitment to Government service throughout the State.

3. Government is also pleased to direct that all appointing authorities should take particular care to see that these orders making reservation in favour of members of the Backward Class in the various services are followed scrupulously.

By order and in the name of the Governor of Maharashtra,

K. P. NADKARNI,  
Deputy Secretary to Government.



GOVERNMENT OF MAHARASHTRA  
LAW AND JUDICIARY DEPARTMENT

**MAHARASHTRA ACT NO. VIII OF 2004**

THE MAHARASHTRA STATE PUBLIC SERVICES  
(RESERVATION FOR SCHEDULED CASTES,  
SCHEDULED TRIBES, DENOTIFIED TRIBES (*VIMUKTA  
JATIS*), NOMADIC TRIBES, SPECIAL BACKWARD  
CATEGORY AND OTHER BACKWARD CLASSES) ACT,  
2001.

---

*(As modified upto the 29th October 2012)*



PRINTED IN INDIA BY THE MANAGER, GOVERNMENT CENTRAL PRESS, MUMBAI  
AND PUBLISHED BY THE DIRECTOR, GOVERNMENT PRINTING, STATIONERY AND  
PUBLICATIONS, MAHARASHTRA STATE, MUMBAI 400 004

2012

[Price : Rs. 7.00]

**THE MAHARASHTRA STATE PUBLIC SERVICES  
(RESERVATION FOR SCHEDULED CASTES,  
SCHEDULED TRIBES, DE-NOTIFIED TRIBES  
(*VIMUKTA JATIS*), NOMADIC TRIBES, SPECIAL  
BACKWARD CATEGORY AND OTHER BACKWARD  
CLASSES) ACT, 2001.**

---

CONTENTS

PREAMBLE.

SECTIONS.

1. Short title, extent and commencement.
2. Definitions.
3. Applicability.
4. Reservation and percentage.
5. Reservation in promotion.
6. Carrying forward of reserved vacancies.
7. Responsibility and powers of compliance of Act.
8. Penalty.
9. Powers to call for records.
10. Representation in selection committee.
11. Irregular appointments void.
12. Protection of action taken in good faith.
13. Power to make rules.
14. Provisions of this Act to be in addition to any other law for the time being in force.
15. Savings.
16. Power to remove difficulties.



2004 : Mah. VIII]

**MAHARASHTRA ACT No. VIII OF 2004<sup>1</sup>.**

[THE MAHARASHTRA STATE PUBLIC SERVICES (RESERVATION FOR SCHEDULED CASTES, SCHEDULED TRIBES, DE-NOTIFIED TRIBES (*VIMUKTA JATIS*), NOMADIC TRIBES, SPECIAL BACKWARD CATEGORY AND OTHER BACKWARD CLASSES) ACT, 2001. ]

(This Act received the assent of the Governor on the 20th January 2004 ; assent was first published in the *Maharashtra Government Gazette*, Part IV, on the 22nd January 2004.)

**An Act to provide for the reservation of vacancies in a public services and posts in favour of the persons belonging to the Scheduled Castes, Scheduled Tribes, De-notified Tribes (*Vimukta Jatis*), Nomadic Tribes, Special Backward Category and Other Backward Classes of Citizens and for matters connected therewith or incidental thereto.**

WHEREAS it is expedient to provide for the reservation of vacancies in public services and posts in favour of the persons belonging to the Scheduled Castes, Scheduled Tribes, De-notified Tribes (*Vimukta Jatis*), Nomadic Tribes, Special Backward Category and Other Backward Classes of Citizens and for matters connected therewith or incidental thereto ; it is hereby enacted in the Fifty-second Year of the Republic of India as follows :—

1. (1) This Act may be called the Maharashtra State Public Services (Reservation for Scheduled Castes, Scheduled Tribes, De-notified Tribes (*Vimukta Jatis*), Nomadic Tribes, Special Backward Category and Other Backward Classes) Act, 2001.

Short title,  
extent and  
commence-  
ment.

(2) It shall extend to the whole of the State of Maharashtra.

(3) It shall come into force on such\* date as the State Government may, by notification in the *Official Gazette*, appoint.

2. In this Act, unless the context otherwise requires,—

Definitions.

(a) " appointing authority" in relation to public services and posts means the authority empowered to make appointment to such services or posts ;

(b) " De-notified Tribes (*Vimukta Jatis*) " means the Tribes declared as such by the Government from time to time ;

(c) " establishment" means any office of the Government or of a local authority or statutory authority constituted under any Act of the State Legislature for the time being in force, or a University or a Company, a Corporation or a Co-operative Society in which share capital is held by the Government or any Government aided Institutions.

<sup>1</sup> For Statement of Objects and Reasons, see *Maharashtra Government Gazette*, dated the 20th July 2001, Extra-ordinary, Part V, page 326.

\* 29th January 2004 *vide* G.N., General Administration Department, No. BCC.-2001/107/C.R. No. 64/2001/16-B, dated the 29th January 2004.

(GCP) H 779—2 (4,742—10-2012

*Explanation.*—For the purposes of this clause the expression “ Government aided institutions ” shall also include institutions or industries which have been given either prior to coming into force of this Act or thereafter, aid in the form of Government land at concessional rates or any other monetary concessions by Government, or is recognised, licenced, supervised or controlled by Government ;

(d) " Government" means the Government of Maharashtra ;

(e) “ Group ' A', ' B ', ' C ' or ' D' ” means the posts falling within the Group ' A', ' B', ' C ' or ' D ', as the case may be, as classified by Government by issuing general or special orders issued in this behalf, from time to time ;

(f) " Nomadic Tribes " means the Tribes wandering from place to place in search of their livelihood as declared by Government from time to time ;

(g) " Other Backward Classes" means any socially and educationally backward classes of citizens as declared by the Government and includes Other Backward Classes declared by the Government of India in relation to the State of Maharashtra ;

(h) " prescribed " means prescribed by rules framed by the Government under this Act ;

(i) " public services and posts" means the services and posts in connection with the affairs of the State and includes services and posts in,—

(i) a local authority ;

(ii) a co-operative society established under the Maharashtra Co-operative Societies Act, 1960, in which Government is a shareholder. Mah.  
XXIV  
of  
1961.

(iii) a Board or a Corporation or a statutory body established by or under a Central or a State Act which is owned and controlled by the Government or a Government Companies as defined in section 617 of the Companies Act, 1956 ; 1 of  
1956.

(iv) an educational institution owned and controlled by the Government, which receives grant-in-aid from the Government including a university established by or under a Maharashtra Act ;

(v) any establishment ; and

(vi) respect of which reservation was applicable by Government orders on the date of commencement of this Act and which are not covered under sub-clauses (i) to (v) ;

(j) "recruitment year" means the English calendar year during which the recruitment is actually made ;

(k) "reservation" means the reservation of post in the services for the members of Scheduled Castes, Scheduled Tribes, De-notified Tribes (*Vimukta Jatis*), Nomadic Tribes, Special Backward Category and Other Backward Classes;

(l) "Scheduled Castes " and " Scheduled Tribes " shall have the meanings, respectively assigned to them in the clauses (24) and (25) of Article 366 of the Constitution of India ;

(m) "Special Backward Category" means socially and educationally backward classes of citizens declared as a Special Backward Category by the Government.

**3.** (1) This Act shall apply to all the appointments made in public services and posts except,— Applicability.

(a) the super specialised posts in Medical, Technical and Educational field ;

(b) the posts to be filled by transfer or deputation ;

(c) the temporary appointments of less than forty-five days duration ; and

(d) the posts which is single (isolated) in any cadre or grade.

(2) The State Government shall, while entering into or renewing an agreement with any establishment for the grant of any aid as provided in the explanation to clause (c) of section 2, incorporate a condition for compliance with the provisions of this Act, by such establishment.

**4.** (1) Unless otherwise provided by or under this Act, the posts reserved for the Scheduled Castes, Scheduled Tribes, De-notified Tribes (*Vimukta Jatis*), Nomadic Tribes, Special Backward Category and Other Backward Classes shall not be filled in by the candidates not belonging to that caste, tribe, category or class for which the posts are reserved. Reservation and percentage.

(2) Subject to other provisions of this Act, there shall be posts reserved for the persons belonging to the Scheduled Castes, Scheduled Tribes, De-notified Tribes (*Vimukta Jatis*), Nomadic Tribes, Special Backward Category and Other Backward Classes, at the stage of direct recruitment

*Maharashtra State Public Services (Reservation for [2004 : Mah. VIII  
Scheduled Castes, Scheduled Tribes, De-notified Tribes (Vimukta Jatis), Nomadic  
Tribes, Special Backward Category and Other Backward Classes) Act, 2001*

in public services and posts specified under clause (j) of section 2, as provided below :—

Description of Caste/Tribe/ Category/Class	Percentage of vacancies or seats to be reserved
(1) Scheduled Castes	. . 13 per cent.
(2) Scheduled Tribes	. . 7 per cent.
(3) De-notified Tribes (A)	. . 3 per cent.
(4) Nomadic Tribes (B)	. . 2.5 per cent.
(5) Nomadic Tribes (C)	. . 3.5 per cent.
(6) Nomadic Tribes (D)	. . 2 per cent.
(7) Special Backward Category	. . 2 per cent.
(8) Other Backward Classes	. . 19 per cent.
Total . .	52 per cent :

Provided that, Government may, by an order in the *Official Gazette*, provide that the percentage of reservation for Scheduled Castes, Scheduled Tribes, De-notified Tribes (*Vimukta Jatis*), Nomadic Tribes, Special Backward Categories and Other Backward Classes, in all posts, shall be on the basis of latest census record of population of the,—

(i) State, in the case of State cadre posts, and

(ii) concerned district, in the case of district cadre posts :

Provided further that, the principle of " Creamy Layer" shall be applicable to all categories mentioned above except Scheduled Castes and Scheduled Tribes.

*Explanation I.*—For the purposes of this sub-section, the expressions " De-notified Tribes (A) ", " Nomadic Tribes (B)", " Nomadic Tribes (C) " and " Nomadic Tribes (D)" shall mean such Tribes or sub-Tribes, declared by Government, by general or special orders issued in this behalf, from time to time, to be "the De-notified Tribes (A)", "Nomadic Tribes (B)", " Nomadic Tribes (C)" and " Nomadic Tribes (D)".

*Explanation II.*—For the purposes of this sub-section, the expression " Creamy Layer" means the persons falling in the category of " Creamy Layer" as declared by Government in the Social Justice, Cultural Affairs and Sports Department by general or special orders issued in this behalf, from time to time :

**2004 : Mah. VIII] Maharashtra State Public Services (Reservation for Scheduled Castes, Scheduled Tribes, De-notified Tribes (Vimukta Jatis), Nomadic Tribes, Special Backward Category and Other Backward Classes) Act, 2001**

5

Provided also that, if on the date of coming into force of this Act, if any additional reservation is in force for the Scheduled Tribes in Thane, Nashik, Dhule, Nandurbar, Raigad, Yavatmal, Chandrapur and Gadchiroli districts for direct recruitment in Groups C and D posts, under any Government orders, such reservation shall continue to be in force till such orders are modified or revoked.

(3) The reservation specified for the categories mentioned at serial numbers (3) to (6) (both inclusive) in the table under sub-section (2) shall be inter transferable. If suitable candidates for the posts reserved for any of the said categories are not available in the same recruitment year, the posts shall be filled by appointing suitable candidates from any of the other said categories.

(4) In all posts at the divisional level or district level the percentage of reservation occurring in a recruitment year in such categories of Group-C and Group-D posts as may be notified by the Government in this behalf, shall be maintained at such divisional or district level only.

**5.** (1) The reservation in promotion shall be at all stages of promotions. Reservation in promotion.

(2) On the date of coming into force of this Act, if any Government orders providing for reservation for any posts to be filled by promotion, are in force, the same shall continue to be in force unless modified or revoked, by Government.

**6.** (1) If in respect of any recruitment year, any vacancy reserved for any category of persons under sub-section (2) of section 4 remains unfilled, such vacancy shall be carried forward upto five years in case of direct recruitment and three years in case of promotion : Carrying forward of reserved vacancies.

Provided that, on the date of commencement of this Act, if any Government order regarding filling up the posts, in case of non availability of Backward Class candidates are in force, such Government orders shall continue to be in force unless modified or revoked, by Government.

(2) When a vacancy is carried forward as provided in sub-section (1) it shall not be counted against the quota of the vacancies reserved for the concerned category of persons for the recruitment year to which it is carried forward :

Provided that, the appointing authority may, at any time undertake a special recruitment drive to fill up such unfilled vacancies and if such vacancies remain unfilled even after such special recruitment drive then, it shall be filled up in the manner prescribed by Government.

Responsibility  
and powers of  
compliance of  
Act.

**7.** (1) The Government may, by order in writing, entrust upon every appointing authority or any officer under such authority, with the responsibility of ensuring the compliance with the provisions of this Act.

(2) The Government may, in the like manner, invest the appointing authority or officer referred to in sub-section (1), with such powers or authority as may be necessary for such authority or officer to effectively discharge such duty assigned to such authority or officer, under sub-section (1).

Penalty.

**8.** (1) Any appointing authority or officer or employee entrusted with the duty or responsibility under sub-section (1) of section 7 who willfully acts in a manner intended to contravene or defeat the purposes of this Act shall, on conviction, be punished with imprisonment for a term which may extend to ninety days or fine which may extend to five thousand rupees, or with both.

(2) No court shall take cognizance of an offence punishable under this section except with the previous sanction of the Government or officer authorized in this behalf by the Government.

Powers to  
call for  
records.

**9.** When it comes to the notice of the Government or is brought to its notice, that, any person belonging to any of the categories specified in sub-section (2) of section 4 is adversely affected, on account of non-compliance with the provisions of this Act or the rules made thereunder or the Government orders in this behalf, by any appointing authority, it may call for such records and pass such appropriate order as deemed fit.

Representation  
in selection  
committee.

**10.** (1) The Government may, by order, provide for nomination of officers belonging to Scheduled Castes, Scheduled Tribes and Other Backward Classes in the selections, screening and departmental promotion committee for the purpose of selecting persons for appointment or promotions, as the case may be, to public services and posts.

(2) The Government may, by order, grant such concession in respect of fees for any competitive examination or such other similar examinations or interviews, and relaxation in upper age limit as it may be considered necessary in favour of the categories of persons specified in sub-section (2) of section 4.

(3) The Government orders in force on the date of the commencement of this Act, in respect of concessions and relaxation including concession in fees for any competitive examinations or such other similar examinations or interview and relaxation in the upper age limit shall continue to be applicable, unless modified or revoked, by Government.

Irregular  
appointments  
void.

**11.** Any appointments made, in contravention of the provisions of this Act shall be void.

Protection  
of action  
taken in  
good faith.

**12.** No suit, prosecution or other legal proceedings shall lie against any authority or person for anything done or purported to have been done in good faith in pursuance of the provisions of this Act or the rules made thereunder.

**2004 : Mah. VIII]**      *Maharashtra State Public Services (Reservation for Scheduled Castes, Scheduled Tribes, De-notified Tribes (Vimukta Jatis), Nomadic Tribes, Special Backward Category and Other Backward Classes) Act, 2001*      7

**13.** (1) The Government may, by notification in the *Official Gazette*, make rules to carry out the purposes of this Act. Power to make rules.

(2) Every rule made under this Act shall be laid, as soon as may be, after it is made, before each House of the State Legislature, while it is in session for a total period of thirty days, which may be comprised in one session or in two or more successive sessions, and if, before the expiry of the session in which it is so laid or the session immediately following, both Houses agree in making any modification in rule or both Houses agree that the rule should not be made, and notify their decision to that effect in the *Official Gazette*, the rule shall, from the date of publication of such decision in the *Official Gazette*, have effect only in such modified form or be of no effect, as the case may be; so, however, that any such modification or annulment shall be without prejudice to the validity of anything previously done or omitted to be done under that rule.

**14.** The provisions of this Act shall be in addition to and not in derogation of the provisions contained in any other Act, for the time being in force. Provisions of this Act to be in addition to any other law for the time being in force.

**15.** The provisions of this Act shall not apply to cases in which selection process has already been initiated before the commencement of this Act, and such cases shall be dealt with in accordance with the provisions of law and Government orders as they stood before such commencement. Savings.

*Explanation.*—For the purposes of this section, the selection process shall be deemed to have been initiated where, under the relevant service rules,—

(i) recruitment is to be made on the basis of written test or interview only, and such written test or the interview, as the case may be, has started, or

(ii) recruitment is to be made on the basis of both, the written test and interview and such written test has started.

**16.** (1) If any difficulty arises in giving effect to the provisions of this Act, the Government may, on occasion arises, by an order published in the *Official Gazette*, do anything not inconsistent with the provisions of this Act, which appears to it to be necessary or expedient for removing the difficulty : Power to remove difficulties.

Provided that, no such order shall be made after the expiry of a period of two years from the date of commencement of this Act.

(2) Every order made under this section shall be laid, as soon as may be, after it is made, before each House of the State Legislature.

---

---

---

**Maharashtra Government Publication  
can be obtained from—**

- **THE DIRECTOR**  
GOVERNMENT PRINTING, STATIONERY AND PUBLICATION  
MAHARASHTRA STATE  
Netaji Subhash Road,  
**MUMBAI 400 004.**  
Phone : 022 - 23632693, 23630695,  
23631148, 23634049
- **THE MANAGER**  
GOVERNMENT PHOTOZINCO PRESS AND BOOK DEPOT  
Photozinco Press Area, Near G.P.O.,  
**PUNE 411 001.**  
Phone : 020 - 26125808, 26124759
- **THE MANAGER**  
GOVERNMENT PRESS AND BOOK DEPOT  
Civil Lines,  
**NAGPUR 440 001.**  
Phone : 0712 - 2562615
- **THE ASSTT. DIRECTOR**  
GOVERNMENT STATIONERY, STORE AND BOOK DEPOT  
Shaha Ganj, Near Gandhi Chowk,  
**AURANGABAD 431 001.**  
Phone : 0240 - 2331468, 2331525
- **THE MANAGER**  
GOVERNMENT PRESS AND STATIONERY STORE  
Tarabai Park,  
**KOLHAPUR 416 003.**  
Phone : 0231-2650395, 2650402

**AND THE RECOGNISED BOOKSELLERS**

---

---



खुल्या प्रवर्गातील आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल  
घटकांसाठी शासकीय सेवा व शैक्षणिक  
संस्थामध्ये प्रवेशाकरिता १०% जागा  
आरक्षित करण्याबाबत

महाराष्ट्र शासन  
सामान्य प्रशासन विभाग  
शासन निर्णय क्रमांक: राआधो- ४०१९/प्र.क्र.३१/१६-अ  
हुतात्मा राजगुरु चौक, मादाम कामा रोड,  
मंत्रालय, मुंबई- ४०० ०३२  
दिनांक - १२ फेब्रुवारी, २०१९

**प्रस्तावना:-**

संसदेने संविधानात १०३ वी घटना दुरुस्ती कायदा, २०१९ पारित केलेला आहे. त्याद्वारे भारताच्या संविधानाच्या अनुच्छेद १५ व १६ मध्ये सुधारणा करण्यात आलेली आहे. उक्त घटना दुरुस्तीन्वये राज्य घटनेच्या अनुच्छेद १५ मध्ये खंड (६) चा समावेश करण्यात आला आहे. या सुधारणेनुसार अनुच्छेद १५ च्या खंड (४) व (५) मध्ये नमूद वर्गाव्यतिरिक्त आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकांच्या नागरिकांच्या प्रगतीसाठी कोणतीही विशेष तरतूद करता येईल, तसेच खंड (४) व (५) मध्ये नमूद वर्गाव्यतिरिक्त आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकांसाठी अनुच्छेद ३० च्या खंड (१) मध्ये संदर्भित अल्पसंख्यांक शैक्षणिक संस्थांखेरीज, अन्य शैक्षणिक संस्थांमध्ये तसेच खाजगी शैक्षणिक संस्थांमध्ये-मग त्या राज्य शासनाकडून अनुदान प्राप्त असोत अगर अनुदान प्राप्त नसोत-प्रवेश देण्याशी संबंधित असतील तेथवर राज्य शासनास १० टक्के पर्यंत जागा आरक्षित करता येतील. अनुच्छेद १५ मधील कोणत्याही तरतूदीचा किंवा अनुच्छेद १९ च्या खंड (१) च्या उप खंड (g) किंवा अनुच्छेद २९ च्या खंड (२) चा वरीलप्रमाणे विशेष तरतूद करण्यास राज्यास प्रतिबंध होणार नाही. हे आरक्षण सध्या मागासवर्गीयांसाठी विहित असलेल्या आरक्षणाव्यतिरिक्त राहिल. (स्पष्टीकरण: अनुच्छेद १५ व १६ करिता आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटक म्हणजे राज्य शासन वेळोवेळी आर्थिक उत्पन्न आणि अन्य आर्थिक दुर्बलतेच्या आधारावर अधिसूचित करेल त्याप्रमाणे राहिल).

तसेच संविधानाच्या अनुच्छेद १६ मध्ये सुधारणा करून त्यामध्ये खंड (६) चा समावेश करून त्याद्वारे शासकीय सेवांमध्ये अनुच्छेद १६ च्या खंड (४) मध्ये नमूद केलेल्या आरक्षणाव्यतिरिक्त आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकांसाठी १०% पर्यंत आरक्षण ठेवण्यास राज्यास प्रतिबंध होणार नाही अशी तरतूद करण्यात आली आहे. संसदेने पारित केलेला घटना दुरुस्तीचा कायदा हा दिनांक १४ जानेवारी, २०१९ रोजीच्या राजपत्रान्वये अंमलात आला आहे.

सदर घटना दुरुस्तीची राज्यात अंमलबजावणी करणे आवश्यक आहे. ही बाब विचारात घेता राज्यातही खुल्या प्रवर्गातील आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकांसाठी शासकीय/निमशासकीय सेवा व शासनाचे उपक्रम यामधील सेवेसाठी व अल्पसंख्यांक शैक्षणिक संस्था वगळता शासकीय, खाजगी, अनुदानित, विना अनुदानित संस्थामध्ये प्रवेशासाठी १०% आरक्षण ठेवण्याचा निर्णय शासनाच्या विचाराधीन होता. त्यानुसार राज्य शासन पुढीलप्रमाणे निर्णय घेत आहे :-

## शासन निर्णय:-

भारतीय संविधानातील अनुच्छेद १५ (४) व (५) आणि अनुच्छेद १६ (४) अन्वये आरक्षणाचा लाभ देण्यात आलेल्या प्रवर्गाव्यतिरिक्त (मागासवर्गीय) राज्यातील आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकांसाठी, शासकीय शैक्षणिक संस्था/ अनुदानित विद्यालये, महाविद्यालये, सर्व उच्च शिक्षण देणाऱ्या शैक्षणिक संस्था, विना अनुदानित विद्यालये, महाविद्यालये व शैक्षणिक संस्था यामध्ये एकूण प्रवेश द्यावयाच्या जागांमध्ये १० % आरक्षण विहित करण्यात येत आहे. सदर आरक्षण राज्यघटनेच्या अनुच्छेद ३० च्या खंड (१) मध्ये संदर्भीत अल्पसंख्याक संस्थाना लागू होणार नाही.

तसेच राज्यातील आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकांसाठी शासकीय आस्थापना, निमशासकीय आस्थापना, मंडळे/महामंडळे/नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्था/ग्रामीण स्थानिक स्वराज्य संस्था, प्राधिकरणे यांच्या आस्थापनावरील नियुक्तीसाठी सरळसेवेच्या पदांमध्ये १० % आरक्षण विहित करण्यात येत आहे.

### २. आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकासाठीच्या आरक्षणाचा लाभ खालील अटीच्या अधीन अनुज्ञेय राहिल :-

(अ) राज्यातील आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकासाठी ज्या व्यक्तीच्या जातीचा महाराष्ट्र राज्य लोकसेवा अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, निरधिसूचित जमाती (वि.जा.) भटक्या जमाती, विशेष मागास प्रवर्ग आणि इतर मागासवर्ग यांच्यासाठी आरक्षण अधिनियम, २००१ (सन २००४ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक ८) व महाराष्ट्र राज्य सामाजिक आणि शैक्षणिक मागास (एसईबीसी) वर्गाकरिता (राज्यातील शैक्षणिक संस्थांमधील जागांच्या प्रवेशाचे आणि राज्याच्या नियंत्रणाखालील लोकसेवांमधील नियुक्त्यांचे किंवा पदांचे ) आरक्षण अधिनियम, २०१८ (सन २०१८ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक ६२) यामधील प्रवर्गामध्ये समावेश नाही त्यांच्यासाठी शासकीय शैक्षणिक संस्था/ अनुदानित विद्यालये, महाविद्यालये, शैक्षणिक संस्था, विना अनुदानित विद्यालये, महाविद्यालये, शैक्षणिक संस्था यामध्ये एकूण प्रवेश द्यावयाच्या जागांमध्ये १०% आरक्षण विहित करण्यात येत आहे. सदर आरक्षण राज्य घटनेच्या अनुच्छेद ३० च्या खंड (१) मध्ये संदर्भीत अल्पसंख्याक शैक्षणिक संस्थाना लागू होणार नाही.

तसेच शासकीय आस्थापना, निमशासकीय आस्थापना, मंडळे/महामंडळे/नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्था/ग्रामीण स्थानिक स्वराज्य संस्था, प्राधिकरणे यांच्या आस्थापनेवरील सरळसेवेच्या पदांच्या सर्व संवर्गातील नियुक्तीसाठी १०% पदे ही आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकांसाठी राखीव राहतील.

(ब) हे १०% आरक्षण राज्यात सध्या महाराष्ट्र राज्य लोकसेवा अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, निरधिसूचित जमाती (वि.जा.), भटक्या जमाती, विशेष मागास प्रवर्ग आणि इतर मागासवर्ग यांच्यासाठी आरक्षण अधिनियम, २००१ (सन २००४ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक ८) अन्वये विहित करण्यात आलेल्या मागासवर्गासाठी व महाराष्ट्र राज्य सामाजिक आणि शैक्षणिक मागास (एसईबीसी) वर्गाकरिता (राज्यातील शैक्षणिक संस्थांमधील जागांच्या प्रवेशाचे आणि राज्याच्या नियंत्रणाखालील लोकसेवांमधील नियुक्त्यांचे किंवा

पदांचे) आरक्षण अधिनियम, २०१८ (सन २०१८ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक ६२) अन्वये सामाजिक व शैक्षणिकदृष्ट्या मागास घटकांसाठी विहित करण्यात आलेल्या आरक्षणाव्यतिरिक्त राहिल.

(क) आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकांच्या आरक्षणाच्या लाभासाठी पात्रता:-

- (१) ज्या अर्जदाराच्या/ उमेदवाराच्या कुटुंबाचे एकत्रित वार्षिक उत्पन्न रु. ८ लाखाच्या आत असेल त्या अर्जदारास/ उमेदवारास आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल समजण्यात येईल व या आरक्षणाच्या लाभासाठी तो पात्र राहिल.
- (२) या आरक्षणाच्या लाभासाठी कुटुंब म्हणजे अर्जदाराचे/ उमेदवाराचे आई -वडील व १८ वर्षा खालील भावंडे तसेच अर्जदाराची/ उमेदवाराची १८ वर्षाखालील मुले व पती/पत्नी यांचा समावेश होईल. कुटुंबाच्या एकत्रित उत्पन्नात त्याच्या कुटुंबातील सदस्यांच्या सर्व स्रोतांमधून मिळणा-या उत्पन्नाचा समावेश असेल म्हणजेच वेतन, कृषी उत्पन्न, उदयोग-व्यवसाय या व इतर सर्व मार्गातून होणारे, अर्ज दाखल करण्याच्या दिनांकाच्या मागील आर्थिक वर्षाचे वार्षिक उत्पन्न एकत्रितपणे रु. ८ लाखापेक्षा कमी असावे.
- (३) आर्थिक दुर्बल घटकासाठीच्या आरक्षणाचा लाभ घेण्यासाठी या सोबत विहित करण्यात आलेल्या नमुन्यात (परिशिष्ट-अ) सक्षम प्राधिका-याचे पात्रता प्रमाणपत्र सादर करणे बंधनकारक राहिल. तसेच यासाठी सादर करावयाच्या अर्जाचा नमुना (परिशिष्ट-ब), अर्जासोबत जोडावयाची कागदपत्रे / पुरावा (परिशिष्ट-क) आणि घोषणापत्र (परिशिष्ट-ड) सोबत जोडण्यात आलेल्या नमुन्याप्रमाणे असणे आवश्यक राहिल.
- (४) या आरक्षणाचा लाभ घेण्यासाठी ती व्यक्ती किंवा तिचे कुटुंबीय महाराष्ट्र राज्यात दि. १३ ऑक्टोबर १९६७ रोजी किंवा त्यापूर्वीचे रहिवासी असणे आवश्यक राहिल.
- (५) सदर प्रवर्गातील उमेदवारांना वय, परीक्षा फी व इतर अनुज्ञेय सवलती ह्या इतर मागास प्रवर्गास राज्य शासनाने वेळोवेळी लागू केलेल्या नियमानुसार राहतील.

(ड) पात्रता प्रमाणपत्रासंबंधातील कार्यपद्धती -

- (१) आर्थिक दुर्बल घटकासाठीच्या आरक्षणाचा लाभ घेण्यासाठी पात्रता प्रमाणपत्र देण्यासाठी सक्षम प्राधिकारी म्हणून तहसिलदार यांना घोषित करण्यात येत आहे आणि आवश्यकता असल्यास जिल्हाधिकारी यांना एकाहून जास्त तहसिलदारांना सक्षम प्राधिकारी म्हणून घोषित करण्याचे अधिकार राहतील.
- (२) आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकासाठी आवश्यक पात्रता प्रमाणपत्र मिळण्यासाठी लाभधारकाकडून आवश्यक कागदपत्रांसह अर्ज प्राप्त झाल्याचा दिनांकापासून एका महिन्यात (३० दिवसांच्या आत) लाभधारकास पात्रता प्रमाणपत्र देणे बंधनकारक राहिल. ते देण्यास नकार दिल्यास अथवा चुकीचे दिल्यास त्या विरुद्ध अपिल दाखल करण्याची कार्यपद्धती खालीलप्रमाणे विहित करण्यात येत आहे.

- (i) सक्षम प्राधिकाऱ्याच्या निर्णयाविरुद्ध अपिलिय अधिकारी म्हणून त्यांच्या कार्यक्षेत्राचे उपजिल्हाधिकारी किंवा जिल्हाधिकारी यांनी नामनिर्देशित केलेला उपजिल्हाधिकारी पदापेक्षा कमी दर्जाचा नाही असा अधिकारी हे राहतील.
- (ii) वर (i) मध्ये नमूद केलेल्या अपिलिय अधिकार्याच्या निर्णयाविरुद्ध अपिलिय अधिकारी म्हणून त्यांच्या कार्यक्षेत्राचे जिल्हाधिकारी हे राहतील.
- (iii) वरील अपिलिय अधिकारी यांना अपिल प्राप्त झाल्याच्या दिनांकापासून एका महिन्यात (३० दिवसांच्या आत) निर्णय देणे बंधनकारक राहिल.

**(इ) या आरक्षण अंतर्गत आरक्षित बिंदु व आरक्षणाचा लाभ लागू होण्याचा दिनांक :-**

१) या आरक्षण अंतर्गत समाविष्ट होणा-या वर्गाकरिता सामान्य प्रशासन विभागाच्या शासन निर्णय दि. २९.०३.१९९७ व दि. ५.१२.२०१८ अन्वये निश्चित केलेल्या १०० बिंदु नामावलीतील बिंदु क्रमांक ८,१६,२६,३८,४६,५६,६८,७६,८६,९८ आरक्षित राहतील.

२) (अ) आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकासाठीचे १०% आरक्षण राज्यात अंमलात येण्याचा दिनांक ०१.०२.२०१९ हा राहिल.

(ब) तसेच १०३ व्या घटनादुरुस्ती अन्वये करण्यात आलेला कायदा दिनांक १४ जानेवारी, २०१९ पासून अंमलात आलेला असल्याने दिनांक १४ जानेवारी, २०१९ ते ३१ जानेवारी, २०१९ या कालावधीत ज्या जाहिरातीमध्ये व प्रवेश प्रक्रियेत आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकासाठी १० टक्के आरक्षणानुसार पदांचा समावेश केला असेल अशा पदांना सुध्दा हे आरक्षण लागू राहिल.

३) ज्या उमेदवारांनी या आदेशाच्या दिनांकापूर्वी नियुक्तीसाठी अर्ज केलेले असतील त्यांच्यापैकी तसेच वरील (ब) मध्ये नमूद केल्याप्रमाणे त्या कालावधीत व त्यामध्ये नमूद केल्याप्रमाणे पदांचा समावेश केलेला असेल त्या जाहिरातीनुसार / प्रवेश प्रक्रियेत नियुक्तीसाठी अर्ज केलेले असतील अशांपैकी जे उमेदवार परिच्छेद २ मध्ये नमूद अधिनियमांमधील मागासप्रवर्गांमध्ये समाविष्ट नाहीत अशा उमेदवारांना ते आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकांमधून नियुक्तीसाठी इच्छुक आहेत किंवा कसे याबाबत विकल्प देण्याचा पर्याय उपलब्ध राहिल.

४) आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकासाठीचे पात्रता प्रमाणपत्र या आदेशाच्या दिनांकापासून किंवा अर्ज सादर करण्याच्या दिनांकापासून ६ महिने यापैकी जो नंतरचा असेल त्या दिनांकापर्यंत सादर करणे आवश्यक राहिल.

५) ज्या घटकांना सेवेमध्ये समांतर आरक्षण लागू आहे त्या घटकांना आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल या सामाजिक प्रवर्गामध्ये देखील सेवेत समांतर आरक्षण लागू राहिल.

४. शैक्षणिक संस्थांमध्ये प्रवेशाबाबतचे आवश्यक आदेश शालेय शिक्षण, उच्च व तंत्र शिक्षण, वैद्यकिय शिक्षण व औषधी द्रव्ये, कृषि, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय व इतर संबंधित विभागांनी तात्काळ निर्गमित करावेत.

५. हा शासन निर्णय शासकीय/ निमशासकीय सेवा, मंडळे/महामंडळे, नगरपालिका / महानगरपालिका, जिल्हा परिषदा, शासकीय विद्यालये, महाविद्यालये, शासकीय शैक्षणिक संस्था, खाजगी विद्यालये, महाविद्यालये, शैक्षणिक संस्था, अनुदानित/विना अनुदानित विद्यालये, महाविद्यालये व शैक्षणिक संस्था आणि ज्यांना आदेश देण्याचा अधिकार शासनाला आहे, अशी इतर सर्व प्राधिकरणे, सेवा व संस्था यांना लागू राहिल.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या [www.maharashtra.gov.in](http://www.maharashtra.gov.in) या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१९०२१२१४१५०२१४०७ असा आहे. हा शासन निर्णय डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून निर्गमित करण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

( शिवाजी दौंड )

सचिव (साविस), महाराष्ट्र शासन

प्रति,

- १) मा. विरोधीपक्ष नेता, महाराष्ट्र विधानसभा/ विधानपरिषद, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई.
- २) मा. सर्व सन्माननिय विधानसभा/ विधानपरिषद, व संसद सदस्य महाराष्ट्र राज्य
- ३) मा. राज्यपालांचे प्रधान सचिव, राजभवन, मलबारहिल, मुंबई.
- ४) मा. मुख्यमंत्र्यांचे अप्पर मुख्य सचिव/ प्रधान सचिव/सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- ५) महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, (विधान परिषद) विधानभवन, मुंबई.
- ६) प्रधान सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, (विधान सभा) विधानभवन, मुंबई.
- ७) शासनाचे सर्व अपर मुख्य सचिव / प्रधान सचिव / सचिव.
- ८) महालेखापाल, लेखा व अनुज्ञेयता, महाराष्ट्र-१, मुंबई,
- ९) महालेखापाल, लेखा व अनुज्ञेयता, महाराष्ट्र-२, नागपूर,
- १०) महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क संचालनालय, मंत्रालय, मुंबई. (५ प्रती)  
त्यांना विनंती की, प्रस्तुत शासन निर्णय प्रसिध्द करण्यात यावा.
- ११) प्रबंधक, मा.उच्च न्यायालय, मुळ न्याय शाखा, मुंबई, औरंगाबाद, नागपूर.
- १२) प्रबंधक, मा.उच्च न्यायालय, अपिल शाखा, मुंबई, औरंगाबाद, नागपूर.
- १३) प्रबंधक, मा. महाराष्ट्र प्रशासकीय न्यायाधिकरण, मुंबई, औरंगाबाद, नागपूर.
- १४) प्रबंधक, मा. लोक आयुक्त व उप लोक आयुक्त, मुंबई.
- १५) सर्व विभागीय आयुक्त/सर्व जिल्हाधिकारी, महाराष्ट्र राज्य.
- १६) सर्व जिल्हा परिषदांचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी, महाराष्ट्र राज्य.
- १७) सचिव, महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग, मुंबई.
- १८) उप सचिव (आस्थापना शाखा), सर्व मंत्रालयीन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- १९) सर्व मंत्री/राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- २०) मा. मुख्य सचिव यांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई.
- २१) सचिव, राज्य निवडणूक आयोग, मुंबई.

- २२) सचिव, राज्य माहिती आयोग, मुंबई.
- २३) सरकारी वकील, उच्च न्यायालय, मुळ शाखा व अपील शाखा, मुंबई, औरंगाबाद, नागपूर,
- २४) सरकारी वकील, महाराष्ट्र प्रशासकीय न्यायाधिकरण, मुंबई, औरंगाबाद, नागपूर,
- २५) सर्व महानगरपालिकांचे आयुक्त,
- २६) सर्व मुख्याधिकारी, नगरपरिषदा/नगरपालिका,
- २७) विधिमंडळ ग्रंथालय, महाराष्ट्र विधानभवन, मुंबई (१० प्रती),
- २८) सर्व महामंडळे , मंडळे आणि सार्वजनिक उपक्रम यांचे व्यवस्थापकीय संचालक,
- २९) सर्व मान्यताप्राप्त राजकीय पक्षांची मध्यवर्ती कार्यालये, महाराष्ट्र राज्य,
- ३०) निवड नस्ती/कार्यासन १६-अ.

परिशिष्ट- अ

## महाराष्ट्र शासन

प्रमाणपत्र क्र.

फोटो

### आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकाच्या पात्रतेसाठी प्रमाणपत्र

(सामान्य प्रशासन विभाग, शासन निर्णय क्र. राआधो ४०१९/प्र.क्र.३१/१६ अ, दिनांक १२ फेब्रुवारी, २०१९ अन्वये  
आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकासाठी विहित केलेल्या १०% आरक्षणाचा लाभ घेण्यासाठी)

प्रमाणित करण्यात येते की, श्री/श्रीमती/कुमारी ----- श्री/श्रीमती-----  
----- यांचा/यांची मुलगा/मुलगी गाव/शहर-----तालुका ----- जिल्हा/विभाग -----  
----- महाराष्ट्र चे रहिवासी आहेत. तो/ती ----- जातीचे असून जात /पोटजात/ वर्ग चे असून  
त्याचा समावेश महाराष्ट्र राज्य लोकसेवा अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, निरधीसूचित जमाती (वि.जा.),  
भटक्या जमाती (भ.ज.), विशेष मागास प्रवर्ग (वि.मा.प्र) आणि इतर मागास प्रवर्ग (इ.मा.व) यांच्या साठी आरक्षण  
अधिनियम -२००१ (सन २००४ चा महाराष्ट्र अधिनियम ८) आणि महाराष्ट्र राज्य सामाजिक आणि शैक्षणिक मागास  
(एसईबीसी) वर्गाकरिता (राज्यातील शैक्षणिक संस्थांमधील जागांच्या प्रवेशाचे आणि राज्याच्या नियंत्रणाखालील  
लोकसेवांमधील नियुक्त्यांचे किंवा पदांचे) आरक्षण अधिनियम,२०१८ (सन २०१८ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक  
६२) मध्ये नमूद केलेल्या प्रवर्गातर्गत होत नाही.

महाराष्ट्र शासन, सामान्य प्रशासन विभागाचा शासन निर्णय क्र. राआधो ४०१९/प्र.क्र.३१/१६ अ, दिनांक  
१२ फेब्रुवारी, २०१९ अन्वये त्याच्या/तिच्या कुटूंबाचे सर्व स्रोतांचे एकत्रित वार्षिक उत्पन्न रु. -----  
/- असून, सदर उत्पन्न रु.८,००,०००/- पेक्षा कमी आहे. त्यामुळे असे प्रमाणित करण्यात येत आहे की, तो/ ती  
यांचा आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकामध्ये समावेश होतो.

ठिकाण :

दिनांक:

स्वाक्षरी :

नाव :

पदनाम :

हे प्रमाणपत्र अर्जकर्त्याने सादर केलेल्या खालील कागदपत्र/पुरावे यांच्या आधारावर निर्गमित  
करण्यात येत आहे.

- १.
- २.
- ३.

## Government of Maharashtra

Certificate No :

Photo

### Eligibility certificate for Economically Weaker Section

(For the purpose of 10% reservation prescribed for Economically Weaker Section vide Government Resolution सामान्य प्रशासन विभाग, क्र. राआधो ४०१९/प्र.क्र.३१/१६-अ dated, 12 February, 2019)

This is to certify that Shri/Smt/Kum ----- is son /daughter/ward of ----- He/She is resident of village / city ----- Taluka ----- District ----- and he /she belongs to -----caste/sub caste /class which is not included in the cadres mentioned in the Maharashtra State Public services, Schedule Caste, Schedule Tribes, De-notified Tribes (Vimukta Jati), Nomadic Tribes, Special Backward category and Other Backward Classes Act, 2001 (Maharashtra Act No 8 of 2004) and the Maharashtra State Reservation (of seats for admission in educational institutions in the State and for appointments in the public services and posts under the State) for Socially and Educationally Backward Classes (SEBC) Act, 2018.

As per norms prescribed Vide Government of Maharashtra, General Administration Department, and Government Resolution No. राआधो ४०१९/प्र.क्र.३१/१६-अ, dated 12 February, 2019. His /Her gross family annual income from all source is Rs.-----/- which is less than Rs.8,00,000/-. Therefore it is certified that he/she is within category of Economically Weaker Sections.

Place :

Signature :

Date :

Name :

Designation:

(This certificate has been issued on the basis of following proof/evidences/documents)

- 1.
- 2.
- 3.



सामान्य प्रशासन विभाग, शासन निर्णय क्र. राआधो ४०१९/प्र.क्र.३१/१६ अ, दि. १२/०२/२०१९ सोबतचे सहपत्र

परिशिष्ट- ब

आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकांना शासकीय सेवेत तसेच शैक्षणिक संस्थांमध्ये विहित केलेल्या १० % आरक्षणाचा लाभ घेण्यासाठी सादर करावयाच्या अर्जाचा नमुना

प्रति,

श्री. \_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

फोटो

१	अर्जदाराचे संपूर्ण नाव	
२	अर्जदाराचा पूर्ण पत्ता (फोन नंबर सहित) (१) तात्पुरता /निवासी पत्ता (२) कायमचा (स्वग्राम) पत्ता	
३	अर्जदाराची जात / पोटजात	
४	प्रमाणपत्र प्राप्त करून घेण्याचा उद्देश	
५	अर्जदाराचा निवासी पत्ता	
६	अर्जदाराचा व्यवसाय	
७	अर्जदाराची शेती असल्यास त्याचे ठिकाण, सर्व्हे क्रमांक व पत्ता	
८	अर्जदाराच्या वडीलांचे नाव	
९	अर्जदाराच्या वडीलांची जात व पोटजात	
१०	वडीलांचे मूळ गाव व व्यवसाय	
११	वडीलांची शेती असल्यास त्याच सर्व्हे क्रमांक व पत्ता	
१२	अर्जदाराच्या आईचे नाव	
१३	अर्जदाराच्या आईचा व्यवसाय	
१४	आईच्या नावे शेती असल्यास त्याचा सर्व्हे क्रमांक, गांव व पत्ता	
१५	अर्जदाराच्या पत्नी / पतीचे नाव	
१६	अर्जदाराच्या पत्नी / पती यांचा व्यवसाय तथा शेतीचे ठिकाण, पत्ता	
१७	अर्जदाराचा १८ वर्षाखालील भाऊ / बहिण यांची नाव	
१८	अर्जदाराचा भाऊ / बहिण यांच्या नावे व्यवसाय वा शेती असल्यास त्याची संपूर्ण माहिती	
१९	अर्जदाराच्या १८ वर्षाखालील मुलांची नावे	
२०	अर्जदाराच्या मुलांचा व्यवसाय अथवा शेतीपासूनचे उत्पन्न व शेती ठिकाणचा पत्ता	
२१	अर्जदार महाराष्ट्रा बाहेरून राज्यात आला असल्यास त्याचा राज्यातील वास्तव्याचा कालावधी (वर्ष व दिनांकासह)	

२२	अर्जदाराच्या कुटुंबातील सर्व सदस्यांचे (भाऊ, बहीण, पती, पत्नी, मुले यांचे एकूण उत्पन्न स्रोताच्या माहितीसह)	
२३	आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकाचे प्रमाणपत्र प्राप्त करून घेण्यासाठी जोडलेले पुरावे	

मी असे घोषित करतो की, मी अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, विमुक्त जाती, भटक्या जमाती किंवा इतर मागास प्रवर्ग या घटकांमध्ये माझा समावेश होत नाही. तसेच मी सामाजिक व शैक्षणिकदृष्ट्या मागास प्रवर्गातही समाविष्ट होत नाही. या घोषणापत्राद्वारे मी असेही घोषित करतो की, मी वर नमूद केलेली माझी माहिती पूर्णपणे सत्य असल्याने मी आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकांमध्ये समाविष्ट होण्यास पात्र आहे व आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकाचे प्रमाणपत्र मिळण्यासाठी मी अर्ज दाखल केला आहे. मला पूर्णपणे ज्ञात आहे की, मी दिलेली माहिती खोटी आढळून आल्यास माझा अर्ज रद्द होऊ शकतो व मला सेवेतून काढण्यात येऊन माझ्याविरुद्ध प्रचलित नियमानुसार फौजदारी गुन्हा दाखल होऊ शकतो. माझ्याकडून कोणतीही सत्य माहिती लपविण्यात आल्याचे निदर्शनास आल्यास सक्षम प्राधिकारी मला कोणतीही पूर्वसूचना न देता अथवा नोटीस न देता सेवेतून काढू शकतात किंवा माझा शैक्षणिक संस्थेमधील प्रवेश रद्द करू शकतात व अशा स्वरूपाच्या कारवाईस मी वैयक्तिकरित्या पूर्णपणे जबाबदार राहीन याची मला जाणीव आहे.

ठिकाण :

अर्जदाराची स्वाक्षरी

(अर्जदार अज्ञान असल्यास त्याचे आई / वडील/

दिनांक:

पालक यांची स्वाक्षरी)

-----

परिशिष्ट- क

आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकांना शासकीय सेवेत तसेच शैक्षणिक संस्थांमध्ये विहित केलेल्या १० % आरक्षणाचा लाभ घेण्यासाठी सादर करावयाच्या अर्जासोबत जोडावयाची कागदपत्रे / पुरावा

अ) ओळखीचा पुरावा (खालीलपैकी कोणताही एक)

- १) मतदार ओळखपत्र
- २) आधार कार्ड
- ३) पारपत्र
- ४) वाहन चालन अनुज्ञप्ती
- ५) शासकीय निमशासकीय ओळखपत्र
- ६) पॅन कार्ड
- ७) मरा रोहयो जॉब कार्ड

आ) पत्त्यासाठी पुरावा (खालीलपैकी कोणताही एक)

- १) मतदार यादीचा पुरावा
- २) पाणीपट्टी, घरपट्टी पावती
- ३) ७/१२ आणि ८-अ चा उतारा
- ४) वीज देयक
- ५) दुरध्वनी देयक
- ६) पारपत्र
- ७) आधारकार्ड

इ) बाहेरील राज्यातून स्थलांतरित होऊन राज्यात स्थायिक झालेल्या व्यक्तीसाठी सादर करावयाचे पुरावे (खालीलपैकी कोणतेही दोन)

- १) शाळा सोडल्याचे प्रमाणपत्र
- २) वीज देयक
- ३) भाडे करार / भाडे पावती
- ४) दुरध्वनी देयक
- ५) वाहन चालन अनुज्ञप्ती
- ६) शासकीय कर भरणा केलेला अथवा नगरपालिका, महानगरपालिका ग्रामपंचायत यांच्याकडे कोणतीही फी अथवा कर भरणा केलेली पावती

ई) वयाचा पुरावा -

- जन्मदाखला किंवा जन्मतारीख असलेले शालान्त परीक्षा प्रमाणपत्र यापैकी एक. ते नसल्यास खालीलपैकी एक
- १) प्राथमिक शाळेचा प्रवेशाचा उतारा
  - २) बोनाफाईड प्रमाणपत्र

- ३) शाळा सोडल्याचे प्रमाणपत्र
- उ) उत्पन्नाचा पुरावा (खालीलपैकी जे लागू असतील ते सर्व)
  - १) कुटुंबातील ज्या व्यक्ती शासकीय अथवा खाजगी नोकरीत असल्यास त्यांचे वेतनाचे फॉर्म १६
  - २) व्यवसाय धंदा असल्यास वार्षिक आयकर, वस्तू व सेवाकर भरल्याचे पुरावे
  - ३) अर्जदार अथवा कुटुंबातील सदस्य जमीनमालक असल्यास त्यांचे ७/१२, ८-अ चा उत्तारा व तलाठी अहवाल
  - ४) कुटुंबातील सदस्य सेवानिवृत्त असल्यास त्यांचे बँकेकडील प्रमाणपत्र, आयकर विवरणपत्र
  - ५) अन्य मार्गातून (गुंतवणूक, लाभांश इ. मार्गांनी) उत्पन्न असल्यास त्याची विगतवारी पुराव्यासह टीप - वरील पुराव्याबाबत सक्षम प्राधिकार्यास शंका असल्यास त्याच्या पडताळणीसाठी आवश्यक बाबींची पूर्तता करणेबाबत विचारणा करू शकेल.

-----

परिशिष्ट- ड

आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकाचे प्रमाणपत्र प्राप्त करून घेण्यासाठी घोषणापत्र

मी ----- वय ----- जात व पोटजात ----- व्यवसाय ----- पत्ता -----  
- खाली स्वाक्षरी करणार शपथेवर घोषित करतो की, मी /माझी पत्नी/पती/ माझा मुलगा / मुलगी / पाल्य नावे  
----- आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकाचे प्रमाणपत्र मिळण्यासाठी अर्ज केला आहे. आमच्या सर्वांचे  
कुटुंबातील सर्व स्रोतातून मागील आर्थिक वर्षात झालेली मिळकत खालील प्रमाणे घोषित करित आहे. ती  
शासनाने आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकासाठी विहित केलेल्या उत्पन्न मर्यादेत येत असल्याने मी सदर गटात  
मोडतो.

अ.क्र.	उत्पन्नाचा मार्ग	आर्थिक वर्ष	उत्पन्न
१	वेतन/मजुरी पासूनचे उत्पन्न		
२	व्यवसाय उद्योगापासूनचे उत्पन्न		
३	कृषी उत्पन्न		
४	गुंतवणुकीच्या स्रोतातून प्राप्ती		
५	वरील स्रोता व्यतिरिक्तचे उत्पन्न		
	एकूण उत्पन्न		

मी असे घोषित करतो की, वरील माहिती माझ्या माहितीप्रमाणे पूर्णपणे सत्य आहे आणि मी आर्थिकदृष्ट्या  
दुर्बल घटकामध्ये मोडतो आणि आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकाचे लाभ घेण्यासाठी मी पात्र आहे.

ठिकाण :

दिनांक:

अर्जदाराची स्वाक्षरी  
(अर्जदार अज्ञान असल्यास त्याचे आई / वडील/  
पालक यांची स्वाक्षरी)